แนวคิดพุทธธรรมและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดพุทธธรรม ในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา

Buddhist Concepts and Techniques of Presenting Buddhist Concepts in “Ways of Happiness”, a Literature of Art-Ong Jumsai Na Ayudhya

กาญจนา ต้นโพธิ์ [1]
Kanchana Tonpo

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเสนอแนวคิดพุทธธรรมและกลวิธีการนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา จากการศึกษาพบว่ามีแนวคิดพุทธธรรมทั้งสิ้น 8 ข้อ ได้แก่ การมีสติ การทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ การปล่อยวาง การมองแต่แง่ดี ความรักความเมตตา ความพอเพียง ความเพียร และความเสียสละ ซึ่งแนวคิดพุทธธรรมที่ปรากฏนั้นล้วนมีคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้เป็นอย่างดี ในด้านกลวิธีการนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมพบว่ามี 4 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยนิทาน กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยการอธิบาย กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยความเปรียบ และกลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยการยกตัวอย่าง ซึ่งกลวิธีเหล่านี้ช่วยให้การนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมชัดเจนและเข้าใจง่าย ผู้อ่านจึงสามารถเข้าใจความหมายสารสำคัญของเรื่องราวได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: แนวคิดพุทธธรรม กลวิธีการนำเสนอแนวคิด แนวทางแห่งความสุข อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา

Abstract

This article has been written to review the Buddhist Concepts found in the literature, “Ways of Happiness” by Art-Ong Jumsai Na Ayudhya, and to examine how the Concepts had been presented. From the study, it was found that there were eight Buddhist Concepts which were, being mindful, being responsible for what one has to do, letting go of everything, being positive, being loving & kind to others, being contented, being diligent, and making sacrifices. These Concepts were all valuable and can be applied in everyone’s life. For the techniques used in presenting the Concepts, it was found that there were four techniques which were using tales and stories, using explanations, using metaphors, and using examples. These techniques help to make the Buddhist Concepts clear and easy to understand, so that the readers can better receive the message.

Keywords: Buddhist Concepts, Presentation techniques, Ways of Happiness, Art-Ong Jumsai Na Ayudhya

[1] อาจารย์ ดร. สาขาวิชาศิลปวิทยาศาสตร์ สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทนำ

แนวคิดหรือสาระสัตถะเป็นส่วนประกอบทางวรรณกรรมที่สำคัญอย่างยิ่ง เป็นส่วนที่ผู้ประพันธ์มุ่งแสดงทัศนะหรือนำเสนอปรัชญา คติธรรมต่างๆ สอดแทรกไปด้วย แนวคิดเป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์สื่อมายังผู้อ่านเพื่อแสดงให้เข้าใจวิถีทางแห่งโลกและชีวิตของมนุษย์นั่นเอง (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2550, หน้า 108) จะเห็นได้ว่าแนวคิดถือว่ามีความสำคัญยิ่งในวรรณกรรมต่างๆ เพราะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นแง่มุมและเรื่องราวหลักที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอมาสู่ผู้อ่าน

หากกล่าวถึงวรรณกรรมในสังคมไทยนั้น จะพบว่าวรรณกรรมหลายเรื่องมีการนำเสนอแนวคิดด้านพุทธธรรมมาเชื่อมโยง ทั้งนี้เพราะแนวคิดพุทธธรรมนี้ช่วยพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้เกิดความสงบสุขมีพลังแรงใจที่จะเผชิญกับความวุ่นวายสับสนจากปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ และหากกล่าวถึงนักประพันธ์ที่ขึ้นชื่อด้านวรรณกรรมที่มุ่งเน้นแนวคิดพุทธธรรมแล้วนั้น อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ก็ถือเป็นอีกคนหนึ่งที่ได้รับการยอมรับกันอย่างมาก วรรณกรรมส่วนใหญ่ที่อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ประพันธ์นั้นเป็นวรรณกรรมที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม (กันทิยา ธานี และ ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2556, หน้า 60) โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางสู่ความสุข” ที่ได้รับรางวัลหนังสือสารคดีดีเด่นสำหรับเด็กวัยรุ่นอายุ 12-18 ปี ประจำปี พ.ศ.2550 จากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและยังได้รับการยกย่องว่าเป็นหนังสือแนวปรัชญาชีวิตและการดำรงชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกิดจากการถ่ายทอดด้วยถ้อยคำภาษาที่เรียบง่ายและมีความสละสลวยงดงามและทรงคุณค่ายิ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 2)

ด้วยความน่าสนใจดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้เขียนบทความสนใจว่าวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา นั้นมีแนวคิดพุทธธรรมในประเด็นใดบ้าง และการนำเสนอแนวคิดนั้นๆ ใช้กลวิธีในลักษณะอย่างไร และจากการวิเคราะห์พบว่าวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา มีเนื้อหาแบ่งเป็นบทๆ จำนวน 36 บท ซึ่งแจกแจงรายชื่อดังนี้

ตารางที่ 1 รายชื่อบทในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา รวม 36 บท

1. กบสองตัว	13. ธรรมะ	25. อลาดินกับตะเกียงวิเศษ
2. ค่าเงินที่ลดลง	14. จักรวาล...มหาวิทยาลัยของมนุษย์	26. ดับความโกรธ
3. อย่าเชื่ออย่างงมงาย	15. อย่านิ่งเฉย	27. แสงสว่างในใจ
4. เปลี่ยนตัวเราเอง	16. มองสิ่งต่างๆ ในแง่ดี	28. ความรักความเมตตา
5. ชายหนุ่มเลิกบุหรี่	17. มองผ่านกระจก	29. อหิงสา
6. จุดดำ	18. เสียงที่เราได้ยิน	30. เด็กหนุ่มผู้เสียสละ
7. ฉันต้องการความสุข	19. ลิงสามตัว	31. ทำหน้าที่
8. รวยหรือจน	20. ตั้งโปรแกรมจิต	32. อย่าดูถูกหน้าที่คนอื่น
9. ศัตรูที่แท้จริงของเรา	21. ผ่อนคลายทั้งกายและใจ	33. การแผ่เมตตา
10. ชาวบ้านจับลิง	22. อุปสรรคและปัญหาชีวิต	34. เวทีละคร
11. พระหรือฆราวาส	23. ลิงในจิตใจ	35. เคล็ดลับของการกระทำ
12. กระเป๋าเดินทาง	24. คุณยายหาเข็มเย็บผ้า	36. แนวทางปฏิบัติสู่ความสงบสุข

จากการศึกษาวิเคราะห์ผู้เขียนบทความจึงพบว่าแนวคิดพุทธธรรมที่ปรากฏในเรื่องและกลวิธีนำนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมนั้นมีลักษณะที่น่าสนใจ ซึ่งจะขอนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดพุทธธรรมในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา

วรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา จำนวน 36 บทนั้น เมื่อศึกษาวิเคราะห์แล้วพบว่าเนื้อหาทุกๆ บทล้วนแทรกแนวคิดพุทธธรรมทั้งสิ้น แต่บางบทนั้นจะมีแนวคิดพุทธธรรมปรากฏมากกว่า 1 ข้อ หากแต่เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าแต่ละบทจะมีแนวคิดพุทธธรรมหลักที่ชัดเจนที่สุด 1 ข้อและในส่วนแนวคิดพุทธธรรมอื่นๆ ที่ปรากฏร่วมจะเป็นแนวคิดเสริมเท่านั้น ดังนั้นในที่นี้ผู้เขียนบทความ จะขอนำเสนอเฉพาะที่เป็นแนวคิดพุทธธรรมหลักของแต่ละบท โดยผลการศึกษาพบแนวคิดพุทธธรรม 8 ข้อ คือ การมีสติ จำนวน 10 บท การทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ จำนวน 8 บท การปล่อยวาง จำนวน 6 บท การมองแต่แง่ดี จำนวน 5 บท ความรักความเมตตา จำนวน 3 บท ความพอเพียง จำนวน 2 บท ความเพียรและความเสียสละ จำนวนแนวคิดละ 1 บท ซึ่งแจกแจงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แนวคิดพุทธธรรมในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา

แนวคิดพุทธธรรม	ชื่อบท
การมีสติ	1. อย่าเชื่ออย่างงมงาย 2. ชายหนุ่มเลิกบุหรี่ 3. ศัตรูที่แท้จริงของเรา 4. ลิงสามตัว 5. ผ่อนคลายทั้งกายและใจ 6. ลิงในจิตใจ 7. คุณยายหาเข็มเย็บผ้า 8. อลาดินกับตะเกียงวิเศษ 9. ดับความโกรธ 10. แสงสว่างในใจ
การทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์	1. เปลี่ยนตัวเราเอง 2. พระหรือฆราวาส 3. อย่านิ่งเฉย 4. มองผ่านกระจก 5. ตั้งโปรแกรมจิต 6. ทำหน้าที่ 7. อย่าดูถูกหน้าที่คนอื่น 8. แนวทางปฏิบัติสู่ความสงบสุข
การปล่อยวาง	1. ฉันต้องการความสุข 2. ชาวบ้านจับลิง 3. กระเป๋าเดินทาง 4. ธรรมะ 5. เวทีละคร 6. เคล็ดลับของการกระทำ

การมองแต่แง่ดี	1. จุดดำ 2. จักรวาล...มหาวิทยาลัยของมนุษย์ 3. มองสิ่งต่างๆ ในแง่ดี 4. เสียงที่เราได้ยิน 5. อุปสรรคและปัญหาชีวิต
ความรักความเมตตา	1. ความรักความเมตตา 2. อหิงสา 3. การแผ่เมตตา
ความพอเพียง	1. ค่าเงินที่ลดลง 2. รวยหรือจน
ความเพียร	1. กบสองตัว
ความเสียสละ	1. เด็กหนุ่มผู้เสียสละ

แนวคิดพุทธธรรมในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การมีสติ

แนวคิดพุทธธรรมเรื่องการมีสติ ปรากฏจำนวน 10 บท ซึ่งถือว่าปรากฏมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ต้องการมุ่งเน้นให้ผู้อ่านนำหลักธรรมการมีสติ ระลึกรู้ตัวมาใช้ในชีวิตเพื่อเป็นเครื่องกำกับจิตใจให้สงบนิ่ง มั่นคง คำว่า “สติ” หมายถึง ความระลึกได้ นึกได้ สำนึกอยู่ไม่เผลอ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548, หน้า 65) ดังตัวอย่างบทเรื่อง “อลาดินกับตะเกียงวิเศษ” ดังนี้

อลาดินกับตะเกียงวิเศษ เป็นเรื่องราวของอลาดินที่พบยักษ์ในตะเกียงวิเศษ เจ้ายักษ์สามารถบันดาลทุกสิ่งตามคำสั่งได้ แต่มีข้อแม้ว่าห้ามหยุดสั่งเจ้ายักษ์เด็ดขาด เพราะหากหยุดสั่งเมื่อใดยักษ์จะจับกินเป็นอาหาร อลาดินดีใจที่ได้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ต้องการจากการสั่งเจ้ายักษ์ จนเวลาผ่านมาอลาดินรู้สึกเหนื่อยไม่รู้จะสั่งอะไรเจ้ายักษ์อีก แต่เขาก็ต้องพยายามสั่งเจ้ายักษ์ทำงานไม่อย่างนั้นมันจะกินเขา จนอลาดินคิดว่าเขาควรหาวิธีแก้ไขปัญหานี้ นั่นคือ เขาสั่งเจ้ายักษ์ให้ปีนเสาขึ้นลงห้ามหยุด ปีนอย่างนั้นเรื่อยๆ จนกว่าเขาจะกลับมาสั่งใหม่ ด้วยวิธีนี้จึงทำให้อลาดินอยู่ได้อย่างเป็นสุขสืบมา เปรียบยักษ์ในนิทานก็เหมือนกับจิตใจของคนเรา เมื่อยักษ์ไม่มีการควบคุม มันจะกลับมากินอลาดิน จิตใจของคนเราก็เช่นกันที่หากไม่ควบคุมให้ดีก็จะสร้างปัญหา ความยุ่งยากการที่อลาดินให้เจ้ายักษ์ทำงานโดยสั่งให้ปีนเสาขึ้นๆ ลงๆ เสาเปรียบเสมือนลมหายใจของเรา เมื่อเราหายใจเข้าออกเราควบคุมจิตใจให้มีสติอยู่กับลมหายใจ คนเราควรทำจิตใจให้ควบคุมได้มีสติอยู่ที่ลมหายใจเข้าออก ช่วยให้จิตใจไม่ฟุ้งซ่านสร้างปัญหาและหากมีสติแล้วจิตใจของเราก็จะมีความสงบเยือกเย็น

(อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2558, หน้า 95-98)

จากเรื่อง “อลาดินกับตะเกียงวิเศษ” จะเห็นได้ว่าอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยามุ่งเน้นหลักการมีสติรู้ตัว และการควบคุมสติ โดยมีการเปรียบเทียบว่า ยักษ์ในนิทานก็เหมือนกับจิตใจของคนเรา กล่าวคือ หากยักษ์ไม่ได้ถูกควบคุม มันจะกลับมากินอลาดิน เช่นเดียวกับจิตใจของคนเราที่หากไม่ควบคุมให้ดี ก็มักล่องลอยและคิดนั่นคิดนี่ สร้างปัญหา ความยุ่งยาก ความเครียดและความสับสนให้กับเรา ซึ่งอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้เสนอว่าเราควรมีสติอยู่ที่ลมหายใจเข้าออก ทำจิตใจของเราให้ควบคุมได้ เมื่อจิตใจไม่ฟุ้งซ่านก็จะนำมาซึ่งความสงบเย็นตามมา

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา นำเสนอแนวคิดหลักการมีสติ รู้ตัว เข้าไปในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” มากมาย เนื้อความแต่ละบทที่ปรากฏแนวคิดนี้จะมุ่งเน้นการมีสติ ควบคุมตนเอง รู้เท่าทันจิตใจตนเองรู้ว่าควรทำหรือไม่ทำสิ่งใด เป็นการเตือนสติแก่ผู้อ่านว่าสติของเราเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำทางให้เราดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างรอดปลอดภัยและเป็นสุข

1.2 การทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์

การศึกษาพบแนวคิดเรื่องการทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ปรากฏจำนวน 8 บท โดยผู้ประพันธ์นำเสนอแนวคิดนี้ว่า คนเราควรทำหน้าที่ของตนเองในฐานะมนุษย์ให้สมบูรณ์พร้อม อีกทั้งควรเห็นคุณค่าของตนเอง พัฒนาตนเองให้เจริญต่อไป ซึ่งผู้เขียนบทความพิจารณาว่า “การทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์” นั้นมีความหมายใกล้เคียงและสอดคล้องกับหลัก “ฉันทะ” ในอิทธิบาท 4 ที่หมายถึง ความพอใจในสิ่งที่ทำสิ่งที่มีและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548, หน้า 160) ดังตัวอย่างบทชื่อ “พระหรือฆราวาส” ที่กล่าวโดยสรุปดังนี้

> *พระหรือฆราวาส เป็นเรื่องราวที่ตั้งต้นด้วยคำถามของกษัตริย์องค์หนึ่งว่า “การเป็นพระหรือเป็นฆราวาส สิ่งไหนจะดีกว่ากัน” จากนั้นกษัตริย์องค์นี้ก็ซักถามหาคำตอบจากพระสงฆ์หลายรูป วันหนึ่งมีพระหนุ่มรูปหนึ่งได้ตอบกับกษัตริย์ว่า “ถ้าได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีแล้ว จะเป็นพระหรือเป็นฆราวาสก็ดีทั้งนั้น” จากนั้นก็พากษัตริย์เข้าไปในเมืองและพบเหตุการณ์ต่างๆ เช่น เหตุการณ์การเลือกคู่ที่มีพระธิดาองค์หนึ่งเสี่ยงพวงมาลัยไปให้พระหนุ่ม แต่พระหนุ่มปฏิเสธ เพราะตนดำรงสมณเพศสละทางโลกแล้ว และเหตุการณ์ของพ่อนกแม่นกและลูกนกที่สละชีวิตตนเองเพื่อให้ผู้อื่นสุขสบายจากเหตุการณ์ทั้งหมดทำให้รู้ว่าการเป็นพระหรือเป็นฆราวาสหรือแม้กระทั่งเป็นสัตว์ใดๆ ก็ตามหากทำหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้องสมบูรณ์ ถือเป็นผู้ที่วิเศษที่สุดในโลกใบนี้*
>
> *(อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2558, หน้า 49-51)*

จากเรื่อง “พระหรือฆราวาส” ข้างต้นเป็นตัวอย่างหนึ่งของการนำแนวคิดพุทธธรรมการทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์มาประกอบได้อย่างกลมกลืน กล่าวคือ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้นำหลักธรรมนี้มาใช้ในเนื้อหาหลายบท แต่ละบทล้วนมีข้อคิดและกลวิธีนำเสนอที่น่าสนใจ และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างดียิ่ง จะเห็นได้ว่าหากคนในสังคมมุ่งทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ปรับปรุงตนทั้งกาย วาจา ใจ ไม่ตำหนิติเตียนหรือจ้องจับผิดผู้อื่น สังคมของเราย่อมเจริญพัฒนาอย่างแน่นอน

1.3 การปล่อยวาง

แนวคิดเรื่องการปล่อยวาง ปรากฏจำนวน 6 บท ซึ่งการปล่อยวาง หมายถึง ไม่ติด ไม่หลง ความไม่ยึดมั่นถือมั่น จิตที่ไม่ไปผูกติดกับ เรื่องใด สิ่งใด เหตุการณ์ใด การปล่อยวางมีนัยยะคล้ายกับ “อุเบกขา”

ในพรหมวิหาร 4 ที่หมายถึง ความวางใจเป็นกลาง ดำรงอยู่อย่างสงบใจ พิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548, หน้า 126) ดังในบทชื่อ “กระเป๋าเดินทาง” ที่สรุปได้ดังนี้

> *กระเป๋าเดินทาง เป็นการกล่าวถึงการจัดสัมภาระใส่กระเป๋าเพื่อเดินทางไปในที่ต่างๆ หากเราขนสัมภาระมากมาย การเดินทางก็จะประสบความลำบาก แต่หากเราขนสัมภาระแค่เพียงกระเป๋าเล็กๆ เพียงใบเดียว การเดินทางก็จะคล่องตัว เช่นเดียวกัน มนุษย์เรากำลังเดินทางไปตามเป้าหมายชีวิต ถ้าเราพยายามกอบโกยทรัพย์สินเงินทอง เราก็มีห่วง คอยกังวล กลุ้มอกกลุ้มใจ ปัญหาอุปสรรคก็จะมีมากมาย เราจะไม่มีความสุขอย่างแท้จริง แต่ถ้าเรารู้จักประหยัดและ “รู้จักปล่อยวาง” ไม่ต้องมีสิ่งที่เราจะยึดติดตัวไป ชีวิตจะเรียบง่าย สะดวกสบาย เราจะมีความสุขมากขึ้น*
>
> *(อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2558, หน้า 52)*

จากเรื่อง “กระเป๋าเดินทาง” ข้างต้นเป็นตัวอย่างแนวคิดพุทธธรรมเรื่องการปล่อยวางที่ปรากฏใน “แนวทางแห่งความสุข” โดยอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา มุ่งให้เน้นให้ผู้อ่านรู้จักใช้ชีวิตในสังคม และให้ตระหนักว่าชีวิตของมนุษย์นั้นล้วนพบเจอกับปัญหาต่างๆ มากมาย แต่สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้อยู่รอดในสังคมอันสับสนวุ่นวายนี้ได้ก็คือ การปล่อยวางเรื่องราวหรือเหตุการณ์บางอย่างที่ไม่เป็นไปดั่งใจหวังนั่นเอง การปล่อยวางการไม่ยึดติดสิ่งต่างๆ จะนำพาชีวิตให้พบกับความสงบสุขอย่างแท้จริง

1.4 การมองแต่แง่ดี

จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยาพบแนวคิดเรื่องการมองแต่แง่ดี จำนวน 5 บท ซึ่ง “การมองแต่แง่ดี” หมายถึง การพิจารณาและให้ความสำคัญในข้อดี ส่วนดีของเรื่องราว เหตุการณ์ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งและมองข้ามข้อเสียไปบ้างเพื่อให้จิตใจผ่อนคลาย ละวางความทุกข์ใจ “การมองแต่แง่ดี” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยานี้เป็นหลักสัจธรรมตรงกับที่พระธรรมโกศาจารย์หรือท่านพุทธทาสภิกขุได้มุ่งเน้นย้ำมาโดยตลอด ตัวอย่างที่แสดงแนวคิดนี้ในบทชื่อ “มองสิ่งต่างๆ ในแง่ดี” ที่กล่าวโดยสรุปดังนี้

> *มองสิ่งต่างๆ ในแง่ดี เป็นการกล่าวถึงมนุษย์ส่วนใหญ่มักจะมองดูสิ่งต่างๆ ในแง่ร้ายเสมอ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ทรมาน รวมทั้งความไม่สบายใจ เพราะเราชอบนำจุดอ่อนหรือข้อผิดพลาดของผู้อื่นมาเยาะเย้ยถากถาง ทำให้เกิดความไม่พอใจและนำมาสู่การทะเลาะวิวาท เรื่องนี้ไม่ใช่จะเป็นเฉพาะบุคคลต่อบุคคลเท่านั้น หากแต่อาจเกิดขึ้นระหว่างประเทศเสรีกับประเทศคอมมิวนิสต์ที่มีการมองกันในแง่ร้าย แม้กระทั่งในเรื่องของศาสนาก็เช่นกันที่มีการโจมตีให้ร้ายศาสนาอื่นที่ต่างกับตน เมื่อมนุษย์ทะเลาะเบาะแว้งกันก็จะนำมาสู่การทำสงครามที่เกิดขึ้นดังที่เห็นทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นถ้าเราต้องการความสามัคคีและสันติสุขในโลก เราต้องพยายามมองบุคคลอื่นให้แง่ดีอยู่เสมอ*
>
> *(อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2558, หน้า 64-65)*

จากเรื่อง “มองสิ่งต่างๆ ในแง่ดี” ข้างต้นเป็นตัวอย่างแนวคิดพุทธธรรมเรื่องการมองแต่แง่ดีที่อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา นำมาเสนอให้ผู้อ่านได้นำไปใช้ในชีวิตและสังคม เพราะเห็นว่าทุกวันนี้ปัญหาชีวิตของคนเราส่วนใหญ่เกิดจากการเพ่งมองแต่ข้อเสียของทั้งตนเองและผู้อื่น จนลืมพิจารณาสิ่งดีงามที่ซ่อนอยู่ การมองแต่ข้อเสียนั้นมีผลทำให้จิตใจขุ่นมัว ปราศจากความสุข หากคนเราหันมามองสิ่งดีงาม ข้อดีหรือคุณความดีที่ปรากฏในทุกสิ่งรอบตัว ย่อมนำจิตใจให้เบาสบายพบแต่ความสงบสุขอย่างแน่นอน

1.5 ความรักความเมตตา

แนวคิดเรื่องความรักความเมตตาปรากฏจำนวน 3 เรื่อง ซึ่งความรักความเมตตานี้ คือ ความปรารถดีต่อผู้อื่น เห็นใจและพร้อมช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเต็มใจ โดยหากพิจารณาคำศัพท์แล้วแนวคิดนี้คือ “ความเมตตา” หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดีมีจิตอันแผ่ไมตรี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548, หน้า 124) ดังตัวอย่างบทชื่อ “ความรักความเมตตา” ที่กล่าวโดยสรุปดังนี้

ความรักความเมตตา เป็นบทที่กล่าวถึงความรักที่บริสุทธิ์ที่ออกมาจากหัวใจบริสุทธิ์ ปราศจากกิเลสตัณหา ความรักความเมตตาเป็นพลังงานที่ยิ่งใหญ่ เป็นสิ่งทำลายความโกรธ ความเกลียด เมื่อเรานำความรักความเมตตามาอยู่ในจิตใจของเราแล้ว จิตใจย่อมพบความสุขอย่างแท้จริง ดังเช่น กรณีการเรียนการสอนรายวิชาหนึ่งที่อาจารย์ให้นิสิตปลูกต้นดาวกระจาย โดยแปลงหนึ่งให้นิสิตแผ่เมตตาให้ต้นไม้ กับอีกแปลงปลูกและปล่อยให้เติบโตปกติ ผลก็คือ ต้นดาวกระจายแปลงที่แผ่เมตตามีดอกสวยงามทุกต้น ต่างกับอีกแปลงที่ไม่มีดอกเลยสักต้นเดียว ทำให้เห็นว่าความรักความเมตตามีผลต่อสิ่งมีชีวิตเป็นอย่างมาก หรือกรณีที่ชัดเจนที่สุด คือ องค์สัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงมีความรักความเมตตาต่อสัตว์โลก ซึ่งประจักษ์แก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายอย่างแจ่มชัดนั่นเอง

(อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2558, หน้า 108-111)

จากเรื่อง “ความรักความเมตตา” ข้างต้นเป็นตัวอย่างแนวคิดพุทธธรรมเรื่องความรักความเมตตาที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” โดยอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา มุ่งเน้นให้คนเรามีความรักความเมตตาต่อกันด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ เพราะความรักความเมตตาเป็นพลังงานที่ยิ่งใหญ่ เป็นสิ่งทำลายความโกรธ ความเกลียด หากคนเรามีเมตตาต่อกันย่อมนำพาชีวิตและสังคมให้สงบสุขและร่มเย็นลงได้

1.6 ความพอเพียง

แนวคิดเรื่องความพอเพียงปรากฏจำนวน 2 บท ซึ่งหากกล่าวถึง “ความพอเพียง” แล้วนั้นพบว่าแนวคิดนี้เป็นที่ยอมรับอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยความพอเพียงตามทัศนะของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา คือ การพอใจในสิ่งที่ตนเองมี และไม่โลภ ลดความอยากมีอยากได้ ดังตัวอย่างบทชื่อ “รวยหรือจน” ดังนี้

รวยหรือจน เป็นเรื่องราวที่ขอทานยากจนคนหนึ่งตั้งใจจะไปขอเงิน 10 บาทที่บ้านเศรษฐี แต่เมื่อไปถึงคฤหาสน์แล้ว เขาได้ยินเศรษฐีสวดมนต์อ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้บันดาลเงินทองเพิ่มอีกร้อยล้าน ขอทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้นๆ เมื่อได้ยินดังนั้นขอทานจึงกล่าวกับเศรษฐีว่า “ผมตั้งใจมาขอเงินท่านเพียง 10 บาท แต่กลับมาเจอขอทานที่ยิ่งใหญ่กว่าผมเสียอีก เพราะท่านกำลังขอทรัพย์สินเป็นล้านๆ ผมไม่เอาเงินจากขอทานด้วยกันหรอกครับ” เมื่อพูดเสร็จจึงเดินออกจากคฤหาสน์ไป เรื่องราวนี้เปรียบกับชีวิตคนเราที่ว่า ความร่ำรวยไม่ได้ขึ้นอยู่กับเงินในกระเป๋า หากมีเงินเป็นล้านแต่ไม่รู้จักพอ ก็ยังคงเป็นคนจนร่ำไป แต่ถ้ามีเงิน 100 บาท และมีความพอใจ พอเพียง ก็เป็นผู้ร่ำรวยและมีความสุข

(อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2558, หน้า 41-42)

จากเรื่อง “รวยหรือจน” ข้างต้นเป็นตัวอย่างแนวคิดพุทธธรรมเรื่องความพอเพียงที่อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ต้องการนำเสนอว่าคนเรานั้นควรพอใจและพอเพียงในการใช้ชีวิต ควรประหยัดและเห็นคุณค่า

ของเงิน ที่สำคัญที่สุดคือ ความจนหรือความรวย ไม่ได้ขึ้นอยู่ที่เงินทองหรือทรัพย์สินที่ครอบครอง หากแต่อยู่ที่ความพอหรือความไม่พอของเราต่างหาก ดังนั้นควรฝึกตนให้พอเพียงเพื่อความมั่นคงของชีวิตและอนาคตต่อไป

1.7 **ความเพียร**

แนวคิดเรื่องความเพียรปรากฏจำนวน 1 บท ซึ่งคำว่า “ความเพียร” นั้น มีความหมายอย่างเดียวกับ “วิริยะ” ในอิทธิบาท 4 ที่หมายถึง ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548, หน้า 160) ดังตัวอย่างบทชื่อ “กบสองตัว” ที่กล่าวไว้โดยสรุปดังนี้

กบสองตัว เป็นเรื่องราวของกบตัวอ้วนกับกบตัวผอมที่พลัดตกลงไปในถังนม ทั้งสองพยายามหาทางกระโดดออกมา แต่ก็ไม่เป็นผล กบตัวอ้วนบอกว่าตนไม่สามารถออกไปได้แล้วขอยอมตาย แต่กบตัวผอมบอกให้พยายาม อย่ายอมแพ้ กบตัวอ้วนท้อแท้ใจ สุดท้ายจมนมในถังตายไป ส่วนกบตัวผอมไม่สิ้นความพยายาม แม้จะเกือบหมดแรง แต่ก็ไม่ยอมแพ้ แหวกว่ายไปมาจนกวนนมกลายเป็นเนย กบตัวผอมใช้ขาหลังดันเนยและกระโดดออกจากถังนมได้ในที่สุด กบตัวผอมรอดชีวิตมาได้ เพราะความเพียร ส่วนกบตัวอ้วนต้องตายเพราะขาดความเพียร

(อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2558, หน้า 21-22)

จากเรื่อง “กบสองตัว” เป็นตัวอย่างแนวคิดพุทธธรรมเรื่องความเพียรที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการนำเสนอความเพียรพยายามผ่านการเล่าเรื่องด้วยนิทานกบสองตัว โดยกบตัวหนึ่งมีความเพียรจนรอดตายมาได้ เปรียบได้กับชีวิตของคนเรา หากเรามีความเพียรพยายามให้การทำสิ่งใด ผลสำเร็จย่อมตามมาอย่างแน่นอน ดังนั้นเราควรฝึกความเพียรให้เกิดในชีวิตอยู่เสมอ

1.8 **ความเสียสละ**

แนวคิดเรื่องความเสียสละปรากฏจำนวน 1 บท โดย “ความเสียสละ” คือ การปฏิบัติตนโดยการแบ่งปัน การรู้จักให้ การสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังสติปัญญา ในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสังคม ซึ่งตรงกับหลักพุทธธรรม คือ “ทาน” ในสังคหวัตถุ 4 ที่หมายถึง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548, หน้า 142) ดังตัวอย่างบทชื่อ “เด็กหนุ่มผู้เสียสละ” ที่กล่าวถึงความเสียสละไว้ดังนี้

เด็กหนุ่มผู้เสียสละ เป็นเรื่องของเด็กหนุ่มสามคน ต้น บอย บุญ ที่ไปเจอสถานที่แห่งหนึ่งที่มีกำแพงล้อมรอบ มีเสียงเพลงไพเราะแว่วมาจากข้างใน ทั้งสามพยายามหาทางเข้าไปสถานที่นั้น โดยต้นได้หาไม้มาต่อเป็นบันไดและปีนขึ้นไป เขาเห็นสิ่งที่สวยงามข้างในและไม่บอกเพื่อนๆ แต่กลับกระโดดเข้าไปทันที บอยกับบุญเกิดความสงสัยจึงตามขึ้นไป ต่างเห็นความงดงามข้างในเช่นกัน บอยจึงกระโดดเข้าไป หากแต่บุญไม่กระโดดไปด้วย เพราะเขาคิดว่าหากเขาเข้าไปแล้วใครจะบอกให้คนอื่นๆ ที่หมู่บ้านได้รับรู้ความงดงามความสุขเช่นนี้ ดังนั้นเขาจึงตัดสินใจกลับมาหมู่บ้านและบอกเรื่องราวให้ทุกคนทราบ จากการกระทำของบุญ ถือเป็นความเสียสละความสุขส่วนตัวที่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง

(อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2558, หน้า 115-116)

จากเรื่อง “เด็กหนุ่มผู้เสียสละ” เป็นตัวอย่างแนวคิดพุทธธรรมเรื่องความเสียสละ โดยอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา นำเรื่องราวของ บุญ เด็กหนุ่มคนหนึ่งที่แม้จะพบกับความสุขสบายเพียงใด แต่ก็ไม่ลืมที่จะนึกถึงผู้อื่นก่อนเสมอ การกระทำเช่นนี้ถือเป็นสิ่งที่ล้ำค่ายิ่งนัก หากคนเราเสียสละแม้ความสุขส่วนตัว เสียสละเพื่อจะได้ช่วยคนอื่นๆ เช่นนี้ ย่อมนำมาสู่สังคมที่มีแต่ความสุข

2. กลวิธีการนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา

กลวิธีการนำเสนอแนวคิด คือ เทคนิคหรือวิธีการที่ผู้ประพันธ์ใช้ในการถ่ายทอดความคิด ซึ่งเป็นการแสดงชั้นเชิงทางภาษาเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดไปยังผู้อ่านอย่างลึกซึ้ง (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2547, หน้า 29) จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา นั้นปรากฏแนวคิดพุทธธรรมที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง และแนวคิดพุทธธรรมที่ปรากฏล้วนเกิดจากการเลือกสรรด้วยกลวิธีการนำเสนอที่แยบคาย ผู้เขียนบทความพบว่ากลวิธีการนำเสนอแนวคิดที่ปรากฏมีด้วยกัน 4 กลวิธีหลัก คือ กลวิธีการนำเสนอด้วยนิทาน จำนวน 15 บท กลวิธีการนำเสนอด้วยการอธิบาย จำนวน 13 บท กลวิธีการนำเสนอด้วยความเปรียบและกลวิธีการนำเสนอด้วยการยกตัวอย่างอย่างละ 4 บท ซึ่งแจกแจงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3 กลวิธีการนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดพุทธธรรม	ชื่อบท
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยนิทาน	1. กบสองตัว 2. อย่าเชื่ออย่างงมงาม 3. เปลี่ยนตัวเราเอง 4. ชายหนุ่มเลิกบุหรี่ 5. รวยหรือจน 6. พระหรือฆราวาส 7. มองผ่านกระจก 8. ลิงสามตัว 9. ตั้งโปรแกรมจิต 10. ลิงในจิตใจ 11. คุณยายหาเข็มเย็บผ้า 12. อลาดินกับตะเกียงวิเศษ 13. ดับความโกรธ 14. เด็กหนุ่มผู้เสียสละ 15. อย่าดูถูกหน้าที่คนอื่น

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยการอธิบาย	1. ค่าเงินที่ลดลง 2. ฉันต้องการความสุข 3. ธรรมะ 4. อย่านิ่งเฉย 5. มองสิ่งต่างๆ ในแง่ดี 6. เสียงที่เราได้ยิน 7. ผ่อนคลายทั้งกายและใจ 8. แสงสว่างในใจ 9. อหิงสา 10. ทำหน้าที่ 11. การแผ่เมตตา 12. เคล็ดลับของการกระทำ 13. แนวทางปฏิบัติสู่ความสงบสุข
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยความเปรียบ	1. ศัตรูที่แท้จริงของเรา 2. กระเป๋าเดินทาง 3. จักรวาล...มหาวิทยาลัยของมนุษย์ 4. เวทีละคร
กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยการยกตัวอย่าง	1. จุดดำ 2. ชาวบ้านจับลิง 3. อุปสรรคและปัญหาชีวิต 4. ความรักความเมตตา

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา มีรายละเอียดดังนี้

2.1 กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยนิทาน

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยนิทาน คือ การนำนิทานมาเป็นตัวหลักในการเล่าเรื่องราว ซึ่งใจความในนิทานมุ่งนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมให้ปรากฏเด่นชัดขึ้น กลวิธีนี้อาจเรียกว่า การอ้างอิงนิทาน ที่หมายถึง การที่นักประพันธ์อ้างอิงนิทานเพื่อแสดงตัวอย่างประกอบ เป็นกลวิธีนำเสนอรูปแบบหนึ่งที่ใช้เพื่อสื่อความหมายสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอไปสู่ผู้อ่านให้เกิดการเข้าใจและรับรู้เรื่องราวได้อย่างชัดเจนขึ้น (ราชบัณฑิตยสถาน , 2552, หน้า 49) อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา นำเสนอแนวคิดพุทธธรรมด้วยการนำนิทานมาเล่าเรื่องใน “แนวทางแห่งความสุข” มากที่สุดเป็นจำนวนถึง 15 บท ถือได้ว่าเป็นกลวิธีเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวก็ว่าได้ และนิทานที่นำมาใช้นั้นล้วนมีเนื้อหาที่มุ่งสะท้อนข้อคิดข้อธรรมะที่ทรงคุณค่า สื่อออกมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ดังตัวอย่างบทชื่อ “อย่าเชื่ออย่างงมงาย” ที่นำนิทานมาเล่าเพื่อนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมเรื่องการมีสติ รู้ตัว โดยนิทานมีใจความโดยสรุปว่า

อาจารย์ชื่อดังของสำนักแห่งหนึ่งคิดว่าตนเองเก่งมากและต้องการให้ลูกศิษย์ 200 คนเชื่อถือและศรัทธาตน จึงได้บอกกับลูกศิษย์ว่าจะบอกวิธีขึ้นสวรรค์ให้รับรู้ แต่ลูกศิษย์จะต้องทำตาม

ทุกอย่างที่ตนพูดเท่านั้น ลูกศิษย์ทั้งหลายดีใจจึงทำตามอาจารย์ทุกอย่าง เมื่ออาจารย์พูดคำไหน ทำสิ่งใดลูกศิษย์ทุกคนจะทำตามทันที เมื่ออาจารย์ดุด่าหรือตบหน้าลูกศิษย์ ลูกศิษย์ทุกคนก็ดุด่าและตบหน้าอาจารย์กลับทันที จนอาจารย์ทนไม่ได้รีบวิ่งหนีและกระโดดลงบ่อน้ำ ลูกศิษย์เหล่านั้นก็กระโดดลงบ่อตามทันที ทุกคนอัดทับกันในบ่อจนตายตามกันไปเพราะคิดว่าจะตามอาจารย์ขึ้นสวรรค์

(อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2558, หน้า 26-27)

จากตัวอย่างนิทานข้างต้นจะเห็นว่าอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้นำนิทานเรื่องนี้มาเล่าเพื่อนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมเรื่องการมีสติ รู้ตัว ไม่หลงเชื่อเรื่องราวต่างๆ อย่างงมงาย โดยใช้นิทานอาจารย์กับลูกศิษย์ 200 คนมาเป็นตัวแทนการนำเสนอ กล่าวคือ การที่ลูกศิษย์ 200 คนไม่มีสติ ไม่ไตร่ตรองคำสอนก็จะนำพาชีวิตสู่ความหายนะได้ โดยอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา กล่าวว่า

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า อย่าได้เชื่อคำสั่งสอนของใครอย่างงมงาย ถ้าเราเชื่ออย่างงมงาย และปฏิบัติตามที่เขาสอนเราทุกอย่าง เราอาจจะตายไปโดยเปล่าประโยชน์ เพราะฉะนั้น เราควรมีสติตรึกตรอง อย่าเชื่อทันที...

(อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2558, หน้า 27)

วรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา นี้มีการนำนิทานมาเป็นตัวหลักในการนำเสนอแนวคิด และที่สำคัญที่สุดกลวิธีการนำนิทานมาเล่าเรื่องนี้ช่วยให้วรรณกรรมสามารถเข้าถึงผู้อ่านทุกเพศ ทุกวัยได้ เพราะนิทานจะสร้างความน่าสนใจ และช่วยทำให้เรื่องที่เข้าใจยากๆ สื่อความหมายได้ง่ายยิ่งขึ้น

2.2 กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยการอธิบาย

กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยการอธิบาย กลวิธีการนำเสนอเรื่องราวตามลำดับ มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันของเนื้อหา เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน ในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” นี้อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้ใช้กลวิธีการอธิบายเพื่อนำเสนอแนวคิดพุทธธรรม จำนวน 13 บท ซึ่งการอธิบายนี้มีลักษณะเป็นวิชาการ กล่าวคือ มีลำดับขั้นตอน มีการอธิบายขยายความที่ชัดเจนและมีการให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือมาเสริมด้วย ดังตัวอย่างบทชื่อ “เสียงที่เราได้ยิน” ที่เป็นการนำกลวิธีการอธิบายเพื่อนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมเรื่องมองแต่แง่ดี ดังต่อไปนี้

หูของเราควรจะรับฟังแต่สิ่งที่ดีงาม เช่นเดียวกับภาพที่สะท้อนเข้ามาในตาของเราโดยปราศจากความชั่ว เสียงก็เป็นเช่นเดียวกับแสง หากเราถามนักวิทยาศาสตร์อีกครั้งว่ามีความชั่วอยู่ในเสียงหรือไม่ ทำไมเราจึงไม่พอใจเมื่อได้ยินคนพูดไม่ดีกับเรา นักวิทยาศาสตร์จะวิเคราะห์ว่า เสียงก็คือการสั่นสะเทือนของอากาศ ประกอบด้วยโมเลกุลของออกซิเจน ไนโตรเจน คาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซอื่นๆที่มารวมตัวกันเป็นอากาศ...เสียงเป็นเพียงอากาศที่สั่นสะเทือน ไม่มีความชั่วอยู่ในโมเลกุลของออกซิเจนหรือก๊าซใดๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าเราจะได้ยินเสียงอะไรก็ตาม เราควรจะใช้เสียงนั้นให้เป็นประโยชน์เพื่อยกระดับจิตใจ ถ้ามีใครพูดคำหยาบกับเราหรือด่าว่าเรา เราต้องไม่ปล่อยให้มันมาทำลายความสงบสุขของเรา เราต้องเอาชนะอารมณ์นี้ให้ได้ บุคคลที่ด่าเราอยู่นั้น แท้จริงแล้วเขาเป็นอาจารย์ของเรา ทำให้เรามีโอกาสที่จะเรียนรู้ในการบังคับอารมณ์ของเรา...

(อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2558, หน้า 70-71)

จะเห็นได้ว่าอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้อธิบายหลักพุทธธรรมเรื่องการมองเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับชีวิตในด้านที่ดีงาม เพื่อให้จิตใจได้พัฒนาและแข็งแกร่งยิ่งขึ้น โดยในการอธิบายนั้นได้นำความรู้หลักวิทยาศาสตร์มาประกอบและนำมาเชื่อมโยงเข้าสู่แก่นความได้อย่างลงตัว ซึ่งกลวิธีนี้ปรากฏมากเช่นกันในงานประพันธ์นี้ซึ่งอาจมาจากตัวของผู้ประพันธ์คือ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา นั้นเป็นผู้รู้ทางวิทยาศาสตร์ด้วย จึงได้หยิบยกประเด็นใกล้ตัวมาเชื่อมโยงให้ผู้อ่านเข้าใจหลักธรรมได้กระจ่างชัด

2.3 กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยความเปรียบ

ความเปรียบ คือ การใช้ภาษาในลักษณะของการเปรียบเทียบ หรือใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อแนวคิด (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2539, หน้า 185) การนำความเปรียบมาใช้ในงานประพันธ์นั้นจะช่วยให้เข้าใจเรื่องได้ดีและรวดเร็ว โดยเฉพาะการกล่าวถึงเรื่องที่เป็นนามธรรม ซึ่งในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” นี้ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ใช้ความเปรียบเพื่อนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมปรากฏ จำนวน 4 บท ความเปรียบที่ใช้เพื่ออธิบายข้อธรรมที่เข้าใจยาก ให้สื่อความเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนขึ้น ดังตัวอย่างบทชื่อ “เวทีละคร” ที่ใช้ความเปรียบมานำเสนอแนวคิดพุทธธรรมเรื่องการปล่อยวาง ต่อไปนี้

> *นักแสดงละครเวที เมื่อถึงเวลาแสดงก็จะขึ้นไปบนเวทีและแสดงบทบาทของตนให้ดีที่สุด... เมื่อปิดฉากละคร นักแสดงก็กลับไปอยู่ในสภาพเดิมของเขา ในช่วงที่เขาแสดง อาจจะแสดงบทที่เต็มไปด้วยความทุกข์ แต่เมื่อลงมาจากเวทีเขาก็หัวเราะได้ เพราะบททุกข์เป็นเพียงการแสดง เช่นเดียวกันกับชีวิตของเรา เรามาอยู่ในโลกนี้เพียงชั่วคราว และเราก็ได้รับบทบาทที่จะต้องแสดงในโลกนี้...เราก็คือตัวละคร โลกคือ เวทีละครของเรา เราแสดงบทบาทหน้าที่ของเราให้ดีที่สุด แต่ตลอดเวลาให้เราจำไว้ว่ามันเป็นแค่บทละคร ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นกับเรานั้นไม่ควรมีผลต่อจิตใจของเรา จิตใจของเราควรสงบมีแต่ความสุข*
>
> *(อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2558, หน้า 133)*

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา เปรียบเทียบชีวิตของคนเรากับละครเวที กล่าวคือ ชีวิตคนล้วนมีบทบาทหน้าที่ แต่ให้พึงระลึกไว้อยู่เมื่อเราจากโลกนี้ไปแล้วเราก็ไม่สามารถนำอะไรติดตัวไปด้วยได้ ดังนั้นเราทุกคนควรมีจิตใจที่ปล่อยวาง ไม่ยึดมั่นถือมั่น ถือตัวตน ให้ทำหน้าที่ให้ดีที่สุด แต่ไม่ยึดติด เพื่อที่ใจจะได้พบกับความสงบสุข

2.4 กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยการยกตัวอย่าง

กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาด้วยการยกตัวอย่าง คือ การนำเหตุการณ์ หรือเรื่องราวมายกตัวอย่างในเนื้อหา เพื่อสื่อความหมายสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอไปสู่ผู้อ่านให้เกิดการเข้าใจและรับรู้เรื่องราวได้อย่างชัดเจน โดยกลวิธีการยกตัวอย่างในเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ปรากฏจำนวน 4 บท ดังตัวอย่างบทชื่อ “อุปสรรคและปัญหาชีวิต” ที่เป็นการนำกลวิธีการยกตัวอย่างเพื่อนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมเรื่องการมองแต่แง่ดี ดังต่อไปนี้

> *ในชีวิตของเราแต่ละคนนั้นย่อมหนีอุปสรรคและปัญหาชีวิตต่างๆ ไปไม่พ้น...วิธีแก้คือ เมื่อเราพบปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ ก็ตามให้คิดว่าเรากำลังมีโอกาสดีที่จะฝึกฝนตัวของเราให้ก้าวหน้า ฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง เพราะอุปสรรคเหล่านี้จะเป็นประสบการณ์ที่ให้เราเรียนรู้ชีวิตได้ดีขึ้น...สมมติ*

ว่าเรากำลังเดินไปบนถนนสายหนึ่ง และพบกับกำแพงสูงขวางกั้นทางเดินของเราอยู่ข้างหน้า ถ้าเราเกิดความท้อถอยรู้สึกว่ากำแพงนั้นสูงเกินกว่าที่จะปีนได้ และยอมแพ้ง่ายๆ ด้วยการเดินหันหลังกลับไปทางเดิม เราก็จะไม่สามารถเดินทางไปถึงจุดหมายที่เราต้องการได้ ในทางตรงข้ามถ้าเราพยายามหาทางข้ามกำแพงด้วยวิธีการต่างๆ...แล้วปีนข้ามไป ก็เท่ากับว่าเราได้หาทางฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิต และเมื่อทำสำเร็จเราก็จะรู้สึกภาคภูมิใจที่เราสามารถทำสิ่งที่ยากลำบากได้สำเร็จ... ดังนั้นเมื่อเราพบปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ ขอให้เราคิดถึงมันในแง่ดี คิดว่ามันมีประโยชน์ต่อเรา...

(อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา, 2558, หน้า 84-85)

จากตัวอย่างข้างต้นอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้อธิบายหลักพุทธธรรมเรื่องการมองแต่แง่ดี โดยได้ยกตัวอย่างสถานการณ์ที่สมมติขึ้น นั่นคือ การเดินทางบนถนนสายหนึ่งที่เมื่อพบกำแพงขวางกั้นทางเดิน แล้วก็จะต้องข้ามไปให้ได้ จากนั้นก็เชื่อมโยงมาสู่หลักการมองเรื่องราวชีวิตว่า เมื่อเราพบกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ให้มองว่าเป็นครูที่สอนให้เราแข็งแกร่งเติบโตขึ้น ไม่ควรกลัวหรือท้อถอยกับทุกปัญหาที่เข้ามา จะเห็นได้ว่าการยกตัวอย่างเรื่องราวสถานการณ์นี้จะช่วยสื่อความหลักธรรมที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอให้แจ่มชัดมากยิ่งขึ้น

บทสรุป

วรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” ของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา เป็นวรรณกรรมที่ทรงคุณค่า มีสาระประโยชน์อย่างมาก เนื้อหาทุกๆ บทล้วนมีแนวคิดพุทธธรรมประกอบทั้งสิ้น อีกทั้งบางบทอาจมีแนวคิดพุทธธรรมปรากฏมากกว่า 1 ข้อด้วย หากแต่เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าเนื้อหาแต่ละบทนั้นจะมีแนวคิดพุทธธรรมหลัก 1 ข้อและในส่วนแนวคิดพุทธธรรมอื่นๆ จะเป็นเพียงแนวคิดเสริมเท่านั้น เมื่อจัดหมวดหมู่พบว่ามีแนวคิดพุทธธรรมทั้งสิ้น 8 ข้อ คือ การมีสติ ซึ่งปรากฏมากที่สุด รองลงมา คือ การทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ และ การปล่อยวาง การมองแต่แง่ดี ความรักความเมตตา ความพอเพียง ความเพียรและความเสียสละ ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่า อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้มุ่งเน้นเรื่องการมีสติ ระลึก รู้ตัวมากที่สุด เพราะ “สติ” คือ ความระลึกได้ นึกได้ เมื่อคนเรามีสติระลึกได้แล้ว ย่อมไม่ทำความผิดพลาดเสียหายมาให้ทั้งกับตนเองและผู้อื่น โดยอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้กล่าวไว้ว่าปัจจุบันโลกของเราวุ่นวายสับสนปัญหาต่างๆ ถาโถมเข้ามา เทคโนโลยีความต้องการของมนุษย์เพิ่มมากขึ้น หากมนุษย์ลดความต้องการในเรื่องราวๆ ลง ทำจิตใจให้สงบ มีสติรู้ตัว รู้เท่าทันจิตใจตนเอง สติย่อมนำทางให้มนุษย์ดำรงชีวิตให้สังคมได้อย่างรอดปลอดภัยและสงบสุข

ในส่วนของกลวิธีการนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมในวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางแห่งความสุข” พบว่า อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ใช้กลวิธีการนำเสนอ 4 กลวิธีหลักๆ คือ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยนิทาน ซึ่งพบมากที่สุด และรองลงมา คือ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยการอธิบาย และกลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยความเปรียบ กลวิธีการนำเสนอแนวคิดด้วยการยกตัวอย่าง ตามลำดับ โดยจะเห็นได้ว่ากลวิธีการนำเสนอแนวคิดพุทธธรรมด้วยนิทานนั้นปรากฏบ่อยจนเรียกได้ว่าเป็นลีลาเฉพาะของอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยาเลยทีเดียว ซึ่งกลวิธีนี้ช่วยให้ผู้อ่านทุกเพศ ทุกวัย สามารถอ่านและเข้าใจสาระของเรื่องได้ง่ายยิ่งขึ้น อีกทั้งนิทานที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ก็สอดคล้องและเชื่อมโยงหลักพุทธธรรมได้อย่างลงตัว จะเห็นได้ว่าแนวคิดพุทธธรรมที่เป็นเรื่องเข้าใจยากนั้น เมื่อนำเสนอด้วยนิทานและใช้ภาษาที่เรียบง่าย ชัดเจน จึงทำให้ผู้อ่าน

โดยเฉพาะวัยเด็ก และวัยรุ่นเกิดความสนใจ สนุก เพลิดเพลิน และสื่อความหมายหลักธรรมได้อย่างเข้าใจยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังจะสังเกตได้ว่า เรื่อง “แนวทางสู่ความสุข” นี้ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ก็ยังคงรักษาลักษณะเฉพาะตัวในด้านความเป็นนักวิชาการของตนอยู่ด้วย กล่าวคือ มีการนำเสนอด้วยรูปแบบการอธิบายปรากฏอยู่มากเช่นกัน ทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้มิได้มีเพียงความสนุกผ่อนคลายจากนิทานเท่านั้น หากแต่ในหลายบทหลายตอนก็อธิบายขยายความด้วยถ้อยคำภาษาที่มีลำดับขั้นตอน เสริมความรู้ความคิดเชิงวิชาการอยู่มากมาย ด้วยความโดดเด่นทั้งในด้านแนวคิดและกลวิธีการนำเสนอการนำเสนอปรัชญาชีวิตและการดำรงชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการถ่ายทอดด้วยถ้อยคำภาษาที่เรียบง่ายและมีความสละสลวยงดงามและทรงคุณค่า จึงทำให้กล่าวได้ว่าวรรณกรรมเรื่อง “แนวทางสู่ความสุข” นี้ เหมาะสมอย่างยิ่งแล้วกับรางวัลหนังสือสารคดีดีเด่นสำหรับเด็กวัยรุ่นอายุ 12-18 ปี ประจำปี พ.ศ.2550 จากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับมา

บรรณานุกรม

กันทิยา ธานี และ ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2556). แนวคิดคุณธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมชุดด้วยรักบันดาล... นิทานสีขาว ของ อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. ***วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี***. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน) หน้า 60.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2547). ***ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย***. พิมพ์ครั้งที่14. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

_____. (2550). ***วรรณคดีวิจารณ์***. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธัญญา สังขพันธานนท์. (2539). ***วรรณกรรมวิจารณ์***. กรุงเทพฯ: นาคร.

ประภาศรี สีหอำไพ. (2535). ***พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม***. กรุงเทพฯ: โครงการตำราวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. (2545). ***การเตรียมเพื่อการพูดและการเขียน***. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). ***พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม***. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). ***พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน***. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์. (2529). ***หลักการพูด***. พิมพ์ครั้งที่ 5. ปัตตานี: โครงการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). ***คำประกาศของคณะกรรมการการตัดสินรางวัลหนังสือดีเด่นประจำปี พ.ศ. 2550***, อ้างถึงใน อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2558). ***แนวทางแห่งความสุข***. กรุงเทพฯ: ฟรีมายด์ พับลิชชิ่ง.

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2558). ***แนวทางแห่งความสุข***. กรุงเทพฯ: ฟรีมายด์ พับลิชชิ่ง.